

ВПЛИВ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

У статті подано комплексний аналіз місця та ролі молодіжних громадських об'єднань у державотворчих процесах, а також досліджено вплив молодіжних інституцій на євроінтеграційні процеси в Україні.

Ключові слова: молодіжна громадська організація, державна політика, європейські стандарти, молодіжні об'єднання, громадська організація, групи інтересів.

I. Вступ

Європейський досвід свідчить, що найефективнішою формою самоорганізації суспільства є об'єднання громадян, діяльність яких дає змогу вирішувати різноманітні проблеми. На всіх етапах розвитку суспільства, особливо в кризові періоди, громадські організації перебирають на себе корелюючу роль, спрямовуючи енергію громадян на творчу діяльність і тим самим знижуючи соціальну напругу. Зростання чисельності громадських організацій переходить у якісно вищу форму – виникнення консолідованого громадського руху, що охоплює майже всі сфери суспільного життя.

Повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Ради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. та Паризькій хартії для нової Європи 1990 р., інших відповідних документах щодо захисту прав людини, зокрема Загальної декларації прав людини ООН 1948 р. і Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики й бути основними елементами інтеграції України до Європейського Союзу [8].

Розвиток суспільства – це процес, що являє собою зміну поколінь. Кожне нове покоління спирається на досвід попередників, на результати їхньої праці в усіх сферах життєдіяльності. Водночас нові покоління роблять свій внесок у розвиток суспільства, докладаючи до цього власні активні творчі сили. Зміна поколінь є певним етапом, з характерними ознаками, що сформувалися в ході його становлення та включають традиції, надбання, практичний досвід, сприйняття набутих життєвих цінностей і пріоритетів світового співтовариства. Важливість вивчення проблем молоді зумовлена також тим, що молоде покоління є однією з важливих соціально-полі-

тичних сил суспільства, від якої значною мірою залежить процес державотворення.

Актуальність дослідження полягає в тому, що стрижнем досліджуваної проблеми виступають безпосередні відносини влади та молодіжних громадських об'єднань в умовах становлення нової політичної системи в Україні. Участь політичних владних інститутів та молодіжних громадських об'єднань у процесі здійснення державної політики сприяє її інституціоналізації, оскільки перетворює це політичне явище на формалізований, упорядкований процес із визначеною структурою відносин, що дає змогу прогнозувати та визначати як поточні, так і стратегічні завдання в євроінтеграційних прагненнях України.

Вирішення проблеми взаємодії молодіжних громадських об'єднань і держави, що формується, постає як складова визначення загальної перспективи суспільного розвитку та євроінтеграційних прагнень України.

II. Постановка завдання

Метою статті є комплексний аналіз місця та ролі молодіжних громадських організацій у державотворчих процесах, а також дослідження впливу молодіжних інституцій на євроінтеграційні процеси в Україні.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

- визначення поняття та сутності молодіжних громадських об'єднань;
- аналіз законодавства України щодо об'єднань громадян;
- визначення етапів становлення та розвитку молодіжних об'єднань;
- об'єктивна оцінка сучасного стану й нових тенденцій розвитку молодіжних об'єднань;
- визначення ролі молодіжних громадських об'єднань у євроінтеграційних прагненнях України.

III. Результати

Політично-управлінські дослідження завжди приділяли увагу феномену різноманітних об'єднань громадян. Однією з перших спроб звернення до аналізу діяльності цих

самодіяльних громадських утворень була оцінка їх місця й ролі в розвитку суспільства давніми мислителями (Аристотель, Цицерон). Дж. Локк враховував їх специфіку при обґрунтуванні договірної концепції, зокрема, взаємодії політичного та громадянського суспільства. Р. Шміттер проблему взаємодії громадських утворень і державних структур розглядав у межах корпоративістської концепції.

Уже в новітній період значний внесок у розвиток теорії групових інтересів і відносин зробили представники стратифікаційного напрямку. Відомі теоретики функціоналізму Т. Парнсонс, Б. Барбер, У. Мур досліджували проблеми соціального статусу, мобільності рольових позицій, участі в соціальних переміщеннях, в яких задіяні великі та малі групи [5].

Найбільший внесок в аналіз групової політики зробили американські теоретики. Одним із перших, відстоючи принципи американської Конституції, засади групового представництва інтересів громадян обґрунтував мислитель і державний діяч Дж. Медісон. Проблема групових інтересів ще на початку минулого століття розглянув А. Бентлі, який вважав, що немає групи, у якої не було б свого окремого інтересу. На його думку, суспільство є сукупністю різноманітних груп інтересів, а їх кількість обмежується лише одним показником – інтересами, заради яких вони створені й діють. Р. Даль наголошував на тому, що групове представництво є ознакою багатоманітності та демократизму. У такому суспільстві групи, відстоючи свої інтереси, виступають на “політичній арені як організовані сили” [10, с. 197].

Активно досліджував проблему громадських організацій англійський аналітик О. Олсон. На його думку, найбільш ефективно індивід може захистити свої суспільні інтереси, в тому числі економічні, лише груповими (колективними) діями. Відомий французький дослідник М. Дюверже звернув увагу на вторинність і постійність впливу громадських груп на владу. Методологічно важливою для підходів співвідношення групової стратифікації, громадянського суспільства та розвитку політичної системи є думка Л. Елісона: “Громадянське суспільство – це спектр відносин і організацій, яким властива тенденція формувати політичну систему” [9, с. 231].

Проблему громадських об’єднань досить широко аналізують українські науковці. Дослідники О. Корнієвський і В. Якушик детально аналізують сучасний стан та основні тенденції формування й реалізації громадськими об’єднаннями власної політики. Зокрема, О. Корнієвський визначає громадські організації як більш рухливу форму соціальної активності, один із засобів участі в суспільних процесах через колективні форми про-

яву її самодіяльності на основі спільних інтересів” [6].

О. Ткач переконаний, що громадські об’єднання мають зазвичай широку соціальну базу, тобто спираються на різні верстви та групи й виникають у відповідь на нагальні потреби певної частини населення [8, с. 126]. Він визначає три основні причини формування громадських структур.

По-перше, зростає потреба в спільній діяльності людей. Участь окремих громадян у політиці (за деяким винятком) менш ефективна, ніж діяльність групи. Не варто забувати, що в подібних об’єднаннях з особи знімається частина відповідальності, яка лягла б повністю на її плечі, якби вона діяла самостійно.

По-друге, створюючи об’єднання, громадяни задовольняють потребу в спілкуванні зі своєю солідарною групою. Приєднуючись до будь-якого руху, людина отримує можливість підкреслити свою особливість. Тому виникають окремі молодіжні об’єднання (жіночі, релігійні, патріотичні, спортивні, екологічні, етнічні тощо).

По-третє, беручи участь у громадському об’єднанні, громадяни задовольняють потреби в розв’язанні тієї або іншої соціальної проблеми. Головною причиною їх створення є соціальні негаразди, не вирішені проблеми суспільного життя.

Таким чином, громадські об’єднання – це обов’язковий атрибут сучасної політики. Їх соціальне обличчя змінюється, але вони постійно присутні в політиці.

Чинне українське законодавство вживає різні терміни на позначення типу організації, які входять до збірного поняття громадський рух: “об’єднання громадян” (ОГ) – найзагальніший термін, ст. 36 Конституції України, що стосується громадських організацій, професійних спілок, політичних партій [7]; “благодійні організації” (БО) – недержавні організації, що здійснюють благодійницьку діяльність, відповідно до ст. 1 Закону України “Про благодійництво та благодійні організації” [4, с. 879–889]; “неприбуткові організації” (НПО) – термін, який на сьогодні є найповнішим і охоплює всі вищеназвані організації; “громадські рухи” (ГР) – добровільні масові об’єднання громадян, що виникають унаслідок їх вільного волевиявлення на основі спільних інтересів і завдань.

“Громадські організації” (ГО) – це об’єднання громадян, створені для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

У Законі України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” визначено, що молодіжні громадські організації (МГО) – це об’єднання, які ставлять за мету здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та

захист законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів громадян віком від 14 до 35 років [1, с. 315].

Сьогодні одним із найактуальніших завдань удосконалення законодавчої бази щодо діяльності об'єднань громадян в Україні є імплементація національного законодавства до європейських норм, оскільки інтеграцію України до Європейського Союзу проголошено пріоритетним напрямом зовнішньополітичного курсу держави. Одним із ключових елементів успішної євроінтеграції України є досягнення значного рівня свободи діяльності молодіжних громадських організацій. Для цього, як уже зазначалося, варто досягнути певного рівня узгодженості українського законодавства, що стосується діяльності молодіжних об'єднань, із правовими нормами ЄС. На нашу думку, для цього необхідні:

- по-перше, систематизація самого процесу наближення українського законодавства до європейського права, а також чіткий розподіл обов'язків усіх інститутів державної влади;
- по-друге, активізація зусиль щодо переладу законодавчих актів європейського права в пріоритетних молодіжних сферах на українську мову;
- по-третє, виокремлення у функціонуванні Урядового офісу з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, до компетенції якого віднесено питання європейської інтеграції; питання, пов'язані з молодіжною політикою в зазначеній сфері [6].

Аналізуючи підходи до теоретико-методологічних аспектів досліджень молодіжних громадських об'єднань, варто відзначити, що в умовах трансформаційного характеру українського суспільства громадські інституції вчаться, як професійно спілкуватися зі своїм активом і представниками влади. Разом із тим, необхідно наголосити на поширенні тенденції, при якій у міру поглиблення євроінтеграційних процесів українського суспільства молодіжні громадські структури починають відігравати важливішу роль у виробленні та реалізації державної політики.

Тривалість функціонування молодіжних громадських організацій як важливих суб'єктів політики дає змогу уточнити специфіку, виділити ряд сутнісних етапів у їх становленні й розвитку:

- формування передумов, пов'язаних із наявністю невирішених проблем. З одного боку, частина людей відчуває невдоволення наявним станом, а з іншого – з'являються лідери, які здатні вловити це невдоволення й надати йому потрібного спрямування;

- формулювання цілей і завдань з подальшим викладенням розгорнутої програми дій;
- проведення агітації та пошук прихильників;
- важливим етапом розвитку молодіжних об'єднань є розгортання практичної діяльності шляхом залучення громадян за допомогою резонансних політичних акцій. Лідери руху намагаються агрегувати і, по можливості, хоча б частково вирішити ту соціальну проблему, у зв'язку з якою він виник;
- після досягнення основних цілей об'єднання набирає якісно нових форм та може перетворитися на політичну партію або ж згасає.

Таким чином, молодіжні громадські організації виступають важливим чинником євроінтеграційних процесів в Україні, прискорюють процеси демократизації, сприяють вирішенню соціальних проблем, реалізації конституційних прав, посиленню ефективної взаємодії між державою та громадянами.

IV. Висновки

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що без активного залучення молодіжних громадських об'єднань до реалізації державної політики неможливо швидко здійснити євроінтеграційні процеси в Україні. Аналіз менталітету старшого та молодого покоління, їх позиціонування у виборі суспільних пріоритетів підтверджує думку, що головним гальмівним фактором зростання впливу українських молодіжних об'єднань є домінування традиційних консервативних поглядів на місце молоді в суспільстві.

Аналіз трансформації становлення молодіжних громадських об'єднань в Україні дає можливість автору висловити ряд конкретних пропозицій і рекомендацій, урахування яких сприятиме швидшому нарощуванню впливу молодіжних об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Ці пропозиції ми рекомендуємо використати в практичній діяльності державних та громадських інституцій:

- активізувати пошуки нових підходів до формування й реалізації сучасної державної політики, поглиблення взаємодії гілок державної влади з обов'язковим залученням молодіжних об'єднань до її реалізації;
- продовжити оновлення чинного законодавства з метою вироблення ефективних механізмів перманентного підвищення статусу молодіжних об'єднань до вимог європейського законодавства;
- ініціювати невідкладне запровадження законодавчих квот на молодіжне представництво в партійних виборчих списках та під час формування владних структур за умови професійної підготовки молоді;
- ширше використовувати міжнародний досвід під час формування загальнодержавних і регіональних програм та повніше

враховувати європейські стандарти у виробленні концептуальних засад розбудови українського суспільства.

Таким чином, завдяки підвищенню впливу молодіжних громадських об'єднань на владні інституції державна політика стане більш гнучкою, мобільною та швидше трансформуватиметься в європейську спільноту.

Список використаної літератури

1. Державна молодіжна політика в Україні : словник термінів нормативно-правових актів / автор-упоряд. Є. І. Бородін. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Дніпропетровськ : Герда, 2003. – 345 с.
2. Про благодійництво та благодійні організації : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 46. – С. 879–889.
3. Енциклопедія політичної думки. – Київ : Дух і літера, 2000. – 327 с.
4. Корнієвський О. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / О. Корнієвський, В. Якушик. – Київ : Київське братство, 1997. – 248 с.
5. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. – Київ : Просвіта, 1996. – 78 с.
6. Про Урядовий офіс з питань європейської інтеграції : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 р. № 346 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/346-2014-p>.
7. Ткач О. І. Політологія / О. І. Ткач. – Київ : ВМУРол, 2003. – С. 126–127.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.
9. Olson M. The logic of collective action / M. Olson. – Cambridge. – P. 231.
10. Dyhl R. Pluralist Revisited / R. Dyhl // Comparative Politics. – 1978. – January. – P. 197.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2014.

Канавец М. В. Влияние молодежных общественных объединений на евроинтеграционные процессы в Украине

В статье представлен комплексный анализ места и роли молодежных общественных объединений в процессах, а также исследовано влияние молодежных институтов на евроинтеграционные процессы в Украине.

Ключевые слова: молодежная общественная организация, государственная политика, европейские стандарты, молодежные объединения, общественная организация, группы интересов.

Kanavets M. Youth Public Organizations And Their Influence on European Integral Processes in Ukraine

This article examines an integrated analysis of the youth social organisations place and role in the state building process in Ukraine. European experience proves that the most effective form of the society self-organisation is the citizens association, whose activities allow solving all kinds of problems.

At all stages of the society development, especially in the period of crisis, social organisations take an active role, directing the citizen's energy to creative activity and thereby reducing the social pressure.

The growth of the number of social organisations changes into much more qualitative form that is the emergence of consolidated public movement that covers almost all spheres of social life.

The relevance of the investigation is that the straightforward relations between government and youth social organisations in the context of the new political system establishment in Ukraine appear to be the core of the research investigation.

The participation of the political authoritative institutions and youth social organisations in the state policy implementation that promotes to its institutionalization inasmuch transforms this political phenomenon into formal, well-ordered process that gives possibility to make forecast and defines both current and strategic objectives of the Ukrainian striving for the European integration.

The process of problem solving of interaction between youth social organisations and state that presently is forming appears as the part of the overall perspective determining of the social development and the European integration tendency of Ukraine.

It is worth mentioning that without active, youth social organisation involvement in the state policy realization the European integration process cannot be effectively implemented in Ukraine. By means of influence increasing of youth social organisation on authoritative institutions, state policy will become more flexible, maneuverable and it will transform faster into European Community.

Key words: social youth organisation, state policy, European standards, social organisation, citizens association, interest group.